

Rapport 2001:14

Uppföljning av Kampanj
2000 Belastningsergonomi
vid leverans och
mottagning av varor



ARBETSMILJÖ
VERKET

Uppföljning av Kampanj2000 Belastningsergonomi vid leverans och mottagning av varor

Sammanfattning

Hösten 2000 genomförde Arbetarskyddsverket, numera Arbetsmiljöverket, en kampanj riktad mot varumottag. Kampanjens inriktning var belastningsergonomiska förhållanden vid leverans och mottagning av livsmedel och dryck på en bred grupp av mottagningsställen. Här ingick bl a restauranger och storhushåll, detaljhandel inklusive bensinstationer, skolor och daghem.

Effektmål för insatserna i kampanjen var att tung manuell hantering vid leverans och mottagning av varor skulle minska genom bättre möjligheter till rullande transporter, lyftanordningar och färre omflyttningar av gods.

I projektplanen för kampanjen ingick att en uppföljning av kampanjen skulle utföras under 2001. Syftet med uppföljningen var att bedöma i vilken utsträckning företagen genomfört de åtgärder som Arbetsmiljöinspektionen (tidigare Yrkesinspektionen) ställt krav på vid kampanjinspektionerna.

Tiden för uppföljningsbesöken löpte mellan den 1 februari- 25 september 2001. Uppföljningen genomfördes med återbesök på ca 600 av de arbetsställen som fått krav riktade till sig i tillsynskampanjen. De arbetsställen som skulle besökas valdes ut stratifierat slumpvis med proportionell fördelning på distrikt och näringsgren.

Resultatet av uppföljningen visar att det skett avsevärda förbättringar vid varumottagen. Den största effekten fick kampanjen då det gällt krav som var lätta att åtgärda såsom att införskaffa lyfthjälpmiddel, förbättra framkomlighet för leveranser, ta bort trösklar, skaffa dörrstoppar och anordna så att arbete över axelhöjd undviks. Däremot visade det sig tydligt att bland de krav på åtgärder som visat sig vara mer kostsamma och i vissa fall inneburit bygglovsansökan o d y l var det ca 20 % av arbetsgivarna som fått förlängd tid för åtgärd alternativt underrättelse om föreläggande eller förbud.

Uppföljning av Kampanj2000 Belastningsergonomi vid leverans och mottagning av varor

1. Inledning

Av den fastställda projektplanen för ”Kampanj2000 Belastningsergonomi vid leverans och mottagning av varor” framgår att en uppföljning av kampanjen skall göras under 2001.

Som resultat av kampanjen fick 858 arbetsställen inspektionsmeddelande med krav på åtgärder. Av dessa skall omkring 600 utväljas vilket skulle innebära 70 %.

2. Syfte och mål

Syftet med en uppföljning är att bedöma i vilken utsträckning företagen genomfört de åtgärder som Arbetsmiljöinspektionen (tidigare Yrkesinspektionen) ställt krav på vid kampanjinspektionerna.

Effektmål

Tung manuell hantering vid leverans och mottagning av varor skall minska genom bättre möjligheter till rullande transporter, lyftanordningar och färre omflyttningar av gods.

Projekt mål

Att bedöma i vilken utsträckning företagen genomfört de åtgärder som Arbetsmiljöinspektionen ställt krav på vid kampanjinspektionerna.

3. Förutsättningar och avgränsningar

Uppföljningen har genomförts med återbesök på ca 600 av de arbetsställen som fått krav riktade till sig i tillsynskampanjen. Avsikten var att återbesöken skulle spridas över näringsgrenarna i proportion till antalet arbetsställen som fått krav. Detta innebar att de 600 arbetsställena som skulle besökas valdes ut stratifierat slumpvis så att de proportionellt hade samma fördelning på distrikt och näringsgrenar som det totala antalet arbetsställen där krav ställts.

4. Projektorganisation centralt och lokalt

En central projektgrupp har arbetat fram material för uppföljningens genomförande. De olika distriktens kampanjledare samt registratorer från ”Kampanj2000” har kvarstått som lokalt ansvariga på distrikten.

5. Uppläggning av arbetet - metod

Projektet planerades av den centrala projektgruppen som producerat uppföljningsblankett, handledning för denna, samt handledning för sammanställningsblanketter i Excel.

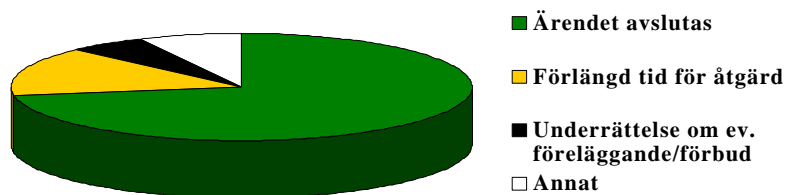
Efter en första remissrunda till de kampanjansvariga på distrikten skickades färdigtställt material ut till distrikten. Tiden för uppföljningsbesöken löpte mellan den 1 februari – 25 september 2001.

Efter sammanställning från varje distrikt den 26 september 2001 togs en central sammanställning fram som visade resultatet för hela landet.

6. Resultat av uppföljningsbesöken

592 arbetsställen som fått inspektionsmeddelande valdes slumpmässigt ut för återbesök. Av de 592 i urvalet kunde 566 återbesök genomföras. Sammanlagt för alla näringsgrenar är resultatet följande:

Ärendet avslutas	411 arbetsställen (73 procent)
Förlängd tid för åtgärd	82 arbetsställen (14 procent)
Underrättelse om eventuellt föreläggande/förbud	32 arbetsställen (6 procent)
Annat	41 arbetsställen (7 procent)



Den förtryckta blankett som användes vid uppföljningsbesöken samt en summering per näringsgren och fördelat på de olika kravpunkterna finns i Bilaga 1 och 2.

6.1 Näringsgren

Bensinstationer

Antalet uppföljningsbesök på bensinstationer blev 28 stycken. Av dessa kunde 24 stycken avslutas (86 %). Bland de krav som kvarstår finns det inget som utmärker sig speciellt för denna bransch.

Livsmedelsaffärer

Då denna bransch hade fått flest besök under kampanjen skedde här också flest återbesök. Av 250 återbesök ledde 182 till att ärendet avslutades (73 %). Det krav som utmärker sig mest inom denna bransch såsom icke åtgärdat är kravet på skärmtak vid lastkaj eller leveransgång. Men också brister vad avser underlaget som inte är jämnt och halkfritt finns bland de krav som kvarstår.

Restauranger

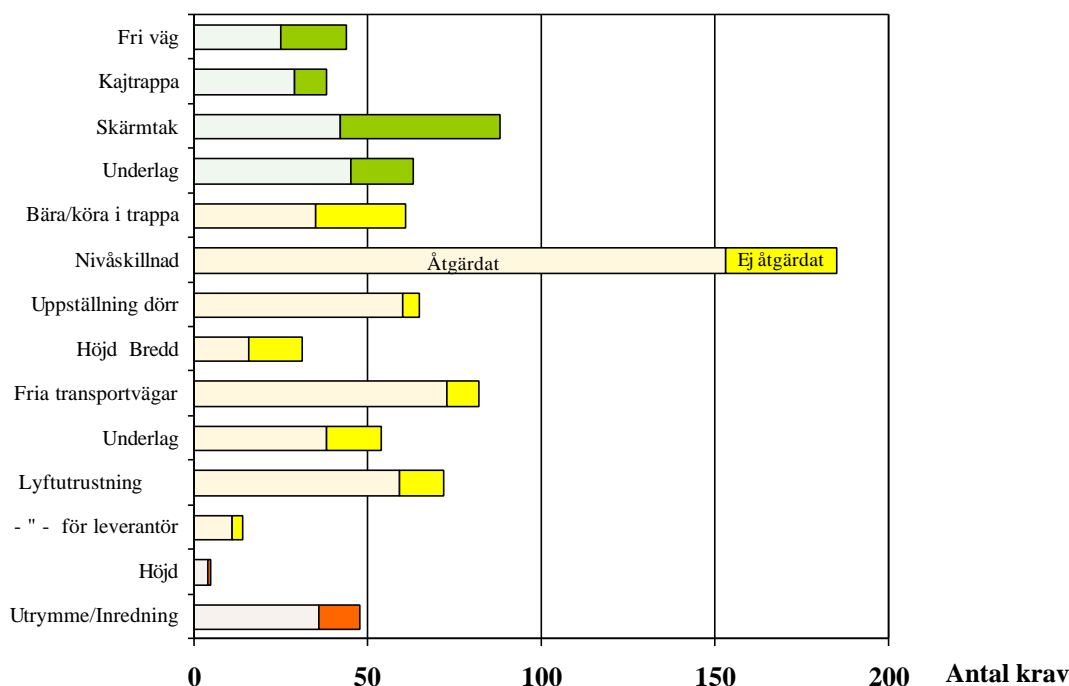
Även denna bransch fick många besök under kampanjen. Vid uppföljning av 233 arbetsställen var det 167 av dessa som ledde till att avslutat ärende (72 %). Vid kampanjen var trappor och nivåskillnader ett stort problem vilket framkommer också i uppföljningen då det är i synnerhet här krav på åtgärder kvarstår.

Övriga

Övrigt innefattar skolor, sjukvård, barnomsorg, servicehus där 55 återbesök gjordes av vilka 38 ärenden kunde avslutas (69 %). Ett flertal krav hade tidigare ställts på åtgärdande av nivåskillnader, trösklar o. dyl. vilket till stor del hade åtgärdats. Vid 8 fall (15 %) ledde ärendet till underrättelse om föreläggande eller förbud, medan detta endast förekom i 5 procent i de andra näringsgrenarna.

6.2 Kravpunkter

Åtgärdade respektive ej åtgärdade krav



Staplarnas ljusare, inre del: ÅTGÄRDAT. Mörkare, yttre del: EJ ÅTGÄRDAT

De fyra övre staplarna gäller krav på lastkaj. De mellersta staplarna gäller krav på transportvägar. De två nedre staplarna gäller krav på avställningsplats.

Totalt sett hade 850 krav ställts på de arbetsställen som återbesökts. Av dessa hade 626 krav åtgärdats (74 %). Största andelen åtgärdade brister finner man bland enklare krav såsom: dörruppställning, flytta gods som står i vägen samt att ta bort trösklar. Åtgärdsprocenten är även hög för krav på lyftutrustning för egen personal (82 %) respektive för leverantörer (79 %).

Sämst åtgärdade var krav på skärmtak, samt åtgärdande av ojämnt underlag, nivåskillnader och trappor i transportvägar.

6.3 Övriga kommentarer

På uppföljningsblanketten fanns plats för inspektören att lämna ytterligare kommentarer kring besöket. Vid 16 tillfällen hade inspektörer kunnat konstatera att arbetsstället inte fanns kvar på grund av orsaker såsom konkurs, nedläggning, ägarbyte etc.

I en del fall har förlängd tid för åtgärder medgivits då kraven fördrat ombyggnadsåtgärder som ännu inte har genomförts. Byggnadsåtgärder är tidskrävande och måste föregås av projektering och bygglov (7%).

Speciellt åtgärder som innebär tillbyggnad med skärmtak har krävt lång tid. I en del fall alltför lång tid, varför underrättelse om eventuellt föreläggande/förbud har blivit aktuellt.

I ett fall har detta lett till ett överklagningsärende då fastighetsägaren motsatt sig kraven på anordnande av lastkaj och skärmtak.

7. Massmedial uppmärksamhet

Utskick av resultatet av kampanjen samt pressmeddelande gick ut till distrikten och massmedia den 1 oktober 2001.

I flera tidningar, i både dagspress, branschtidningar och specialpress, har resultatet av kampanjen och dess inriktning mot varumottag kommenterats. Dessa kommentarer har varit positiva. Enligt artiklarna har arbetsmiljön på varumottag förbättrats genom Arbetsmiljöverkets företagna kampanj.

8. Slutsats.

Uppföljningen av kampanjen visar att det skett avsevärda förbättringar vid varumottagen. Dessutom har medvetenheten ökat hos arbetsgivarna om orsakerna bakom belastningsskador, hos såväl egen personal som hos leverantörer.

Genom att kräva åtgärder mot tunga lyft, felaktiga arbetsställningar samt halk- och snubbelrisker vid lastkajer och andra varumottag har kampanjen nått sitt effektmål på många arbetsplatser. Uppföljningen visar att största effekten fick kampanjen då det gällde krav som är lätta att åtgärda såsom att införskaffa lyfthjälpmiddel, röja undan så att man uppnår bättre framkomlighet och undvika arbete över axelhöjd, att ta bort trösklar och att skaffa dörrstoppar.

Det framgår dock tydligt att de krav som rör åtgärder som är mer kostsamma och som kräver bygglov är något som arbetsgivarna ofta skjuter på framtiden. Detta är brister som är av sådan karaktär att Arbetsmiljöinspektionen efter kampanjens slut driver kraven vidare. Personal som lämnar och tar emot varor på dessa arbetsplatser löper stora risker att drabbas av ohälsa i form av belastningsskador och olyckor. Detta leder ofta till långa och för företagen och samhället kostsamma sjukskrivningar, förutom det lidande och besvär det orsakar den enskilda individen.

Eva Karsten
Kampanjledare

Bilagor.

1. Förtryckt uppföljningsblankett
2. Summering per näringsgren och fördelat på olika kravpunkter
3. Inspektionsmeddelande från Kampanj2000

Uppföljning av Kampanj 2000 - Belastningsergonomi vid leverans och mottagning av varor

Distrikt:		Handläggare:	
Arbstnr:		Datum:	
Diariennr:		Ngr:	

A

Kravpunkt	1a		1b		1c		1d		2a		2b		2c		2d		2e		2f		2g		2h		3a		3b	
sätt kryss i	Å	IÅ	Å	IÅ	Å	IÅ	Å	IÅ	Å	IÅ	Å	IÅ	Å	IÅ	Å	IÅ	Å	IÅ	Å	IÅ	Å	IÅ	Å	IÅ	Å	IÅ	Å	IÅ
lämplig ruta																												

Å = Brister och krav som är åtgärdade på ett godtagbart sätt

IÅ = Brister och krav som kvarstår helt eller delvis

B Vad är nästa steg i detta ärende? *sätt kryss i lämplig ruta!*

1. Ärendet avslutas
2. Förlängd tid för åtgärder
3. Underrättelse om föreläggande/förbud
4. Annat (fritext) _____

C Övriga kommentarer _____

SUMMERING UPPFÖLJNING SAMTLIGA DISTRIKT

Ngr	Antal åtgärdade (Å) och icke åtgärdade krav (IÅ)														Summa	Summa nästa steg				
	1a	1b	1c	1d	2a	2b	2c	2d	2e	2f	2g	2h	3a	3b	alla krav	1	2	3	4	
505	Å	0	0	3	2	2	8	5	2	3	1	5	0	0	1	32				
	IÅ	2	1	1	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	1	8	24	2	1	1
5211	Å	8	17	19	17	2	24	24	4	30	21	25	3	4	14	212				
	IÅ	9	3	27	10	2	8	1	3	5	5	5	0	0	4	82	164	29	12	20
522	Å	0	0	1	1	3	10	2	0	5	2	1	0	0	2	27				
	IÅ	0	0	4	0	1	0	0	1	2	0	0	0	0	0	8	18	4	0	3
5511	Å	1	6	3	4	1	14	7	2	9	3	1	4	0	6	61				
	IÅ	5	2	4	3	6	7	3	5	2	4	1	2	1	4	49	34	11	3	4
553	Å	12	4	12	16	23	78	16	7	21	8	24	2	0	11	234				
	IÅ	0	1	6	2	14	9	0	5	0	3	4	1	0	1	46	121	27	8	11
554	Å	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
	IÅ	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0
555	Å	3	1	2	1	1	6	1	0	5	1	2	1	0	1	25				
	IÅ	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	12	0	0	1
80	Å	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	3				
	IÅ	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	10	1	4	0
85110	Å	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
	IÅ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
85311	Å	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1				
	IÅ	1	0	1	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	0	6	6	2	3	0
85321	Å	0	1	2	4	3	12	4	1	0	2	0	1	0	1	31				
	IÅ	1	0	2	3	2	3	0	1	0	4	2	0	0	1	19	20	5	1	1
Summa	Å	25	29	42	45	35	153	60	16	73	38	59	11	4	36	626				
	IÅ	19	9	46	18	26	32	5	15	9	16	13	3	1	12	224	411	82	32	41

Yrkesinspektionen
XXX distrikt

Inspektionsmeddelande

Datum
2000-10-

Diarienummer

Organisationsnummer

Arbetsställennummer

Ngr Yi

Handläggare

Arbetsgivare

Arbetsställets namn och belägenhetsadress

Belastningsergonomi vid leverans och mottagning av varor

Aktuella regler finns i Arbetsmiljölagen och i Arbetarskyddsstyrelsens författningssamling; Arbetslokaler (AFS 1995:3); Belastningsergonomi (AFS 1998:1); Manuell hantering (AFS 2000:1)

Vid leverans och mottagning av varor till Er finns brister som innebär risk för skada på muskler och leder både hos Er personal och hos dem som levererar varor/hämtar returgoods.

1. På och vid lastkajen skall Ni se till att:

- a)** det finns plats för det gods, returgoods eller annat material som hanteras och att det finns fri väg för varutransporter (7 och 43§§ AFS 1995:3)
- b)** det finns trappa med ledstång, ramp eller annan motsvarande väg att gå upp på kajen från markplanet (43§ AFS 1995:3)
- c)** det finns tak som skyddar mot nederbörd och minskar halkrisken (44§ AFS 1995:3)
- d)** underlaget är halkfritt och jämnt så att rullande hantering underlättas (42§ AFS 1995:3; 3 och/eller 11§§ AFS 1998:1)

2. I transportvägarna (mellan fordon och avställningsplats) skall Ni se till att:

- a)** trappa inte måste användas för manuellt bärande av bördor eller skjutande och dragande av kärra e.dyl. (6§ AFS 1995:3; 3 och/eller 11§§ AFS 1998:1)
- b)** tröskel eller annan nivåskillnad åtgärdas så att vagnar, rullburar e.dyl. kan rullas över den utan "ryck" eller lyft (34§ AFS 1995:3; 3 och/eller 11§§ AFS 1998:1)
- c)** dörrar kan ställas upp för passage (24§ AFS 1995:3; 3 och/eller 11§§ AFS 1998:1)
- d)** höjd och bredd medger passage med Era egna och leverantörers pallvagnar, kärror e.dyl. utan risk för skada (24 och 31§§ AFS 1995:3; 3 och/eller 11§§ AFS 1998:1)
- e)** gods, returgoods eller annat material inte står i vägen (7§ AFS 1995:3; 3 och/eller 11§§ AFS 1998:1)
- f)** underlaget är halkfritt och jämnt så att rullande hantering underlättas (17§ AFS 1995:3; 3 och/eller 11§§ AFS 1998:1)
- g)** Er *egen personal* har tillgång till och använder lyft- och transportutrustning som är anpassad för uppgiften och underhålls regelbundet (56§ AFS 1995:3; 3§ AFS 1998:1; 1§ AFS 2000:1 bilaga 1 1.2.2)
- h)** lyft- och transportutrustning som tillhandahålls *leverantörer* är anpassad för uppgiften och underhålls regelbundet (56§ AFS 1995:3; 11§ AFS 1998:1)

3. På och vid avställningsplats för varor och returgoods skall Ni se till att:

- a)** rumshöjden medger arbete i upprätt ställning (2§ AFS 1995:3; 2-3§§ AFS 1998:1; 1§ AFS 2000:1 bilaga 1 1.3)
- b)** utrymmet är dimensionerat och inrett så att böjda och vridna arbetsställningar samt arbete över axelhöjd/under knähöjd kan undvikas (2§ AFS 1995:3; 2-3§§ AFS 1998:1; 1§ AFS 2000:1 bilaga 1 1.3)

Besked om vidtagna åtgärder skall lämnas till Yrkesinspektionen senast _____

Underskrift